

BESZÁMOLÓ

a 2008-2009. évi TÉT attaséi tevékenységről

Dr. Somogyi Norbert
tudományos és technológiai attasé
Párizs

1. A fogadó ország K+F+I rendszerének főbb jellemzői

A jelenlegi francia K+F+I szektor államigazgatási, törvényi hátterét a „*Pacte pour la Recherche*”¹ („Paktum a Kutatásért”, általánosabb nevén „Kutatási Paktum”) jelenti. Az intézkedés-csomagot a 2004 tavaszi kutatói megmozdulásokat követően az oktatási és kutatási tárcák által indított K+F-stratégiai konzultáció-sorozat tapasztalataira, a 2004. őszi grenoble-i országos kutatási fórum² *follow up* tanulmányra és a francia kormány K+F politikai elképzeléseire alapozták. A Kutatási Paktum jogszabályi hátterét a 2006. április 18-án jóváhagyott „*Loi de programme pour la recherche*” („Kutatási programtörvény”, általánosabb elnevezéssel „K+F stratégiai törvény”) biztosítja³.

Franciaországban jelenleg a **Kutatási és Technológiai Főtanács** (CSRT : *Conseil Supérieur de la Recherche et de la Technologie*)⁴ tekinthető aktív „Science and Technology Council”-ekvivalens intézménynek. A CSRT a kutatásért felelős tárca vezetőjének tanácsadó szerve. Felépítését, céljait, működését az 1985. december 23-ai törvénnyel módosított 1982. július 15-i 82-610 sz. törvény írja elő. A kutatás- és technológiafejlesztési politika stratégiai jellegű kérdéseiben fontos döntéshozó szerv a **Tudományos és Technológiai Kutatások Tárcaközi Bizottsága** (CIRST, *Comité Interministériel de la Recherche Scientifique et technologique*), amely a kutatási tárca által kidolgozott prioritások jóváhagyására hivatott. Elnöke a miniszterelnök, tagjai azok a miniszterek, akiknek minisztériuma kutatóintézeteket felügyel. A Bizottság évente – elvileg - egyszer ülésezik⁵. A hivatkozott K+F stratégiai törvény intézkedik egy, a CSRT-nél nagyobb kompetenciájú testület, az „Haut Conseil de la Science et de la Technologie” („**Tudományos és Technológiai Főtanács**”) létrehozásáról. Ennek értelmében megalakult a legmagasabb szintű – a Köztársasági elnök mellé rendelt – tudomány- és technológiapolitikai tanácsadó testület Franciaországban.

A K+F területért minisztériumi szinten elsősorban a **Felsőoktatási és Kutatási Minisztérium** felelős (www.enseignementsup-recherche.gouv.fr Ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche), a 2007. évi parlamenti választások óta a miniszter Valérie Pécresse⁶. A minisztériumi struktúráról, feladatiról és elsősorban a miniszter hatásköréről a „**Décret n° 2007-1001 du 31 mai 2007 relatif aux attributions du ministre de l'enseignement supérieur et de la recherche**” (megjelent a J.O n° 125. számában 2007. június elsején a 9966. oldalon). A minisztérium szervezetén belül a kutatásért és innovációért a **Kutatási és Innovációs Főigazgatóság** (direction générale de la recherche et de l'innovation, DGRI, <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/dgri/index.htm>) felel.

¹ <http://www.pactepourlarecherche.fr/>

² 2004. októberében Grenoble-ban nagyszabású országos értekezlet tartottak a francia K+F+I jövőjéről (*François Fillon* oktatási- és *François d'Aubert* kutatási miniszterek, akadémiai és kutatási intézeti vezetők, vállalati K+F vezetők, több száz kutató, oktató, innovációs szakember részvételével). A több napos tanácskozás konklúziói alapján a fórum *follow up* bizottsága elkészítette a rendezvény K+F stratégiai ajánlásait

³ A Kutatási Paktum és a K+F stratégiai törvény valójában egymástól elválaszthatatlan, egymást kiegészítő definíciók. A francia K+F elemzésekben sok esetben egymás szinonimáiként jelennek meg.

⁴ A két, egyenként 20 fős testületből álló Főtanács elnöke a kutatásért felelős miniszter. A Főtanács véleményét a miniszter a K+F politika gyakorlati kérdéseiben kéri ki, ideértve a polgári célú állami K+F költségvetés fő arányainak a kialakítását is.

⁵ A valóságban az ülések ennél sokkal ritkábban kerülnek megrendezésre. A CIRST 1998-as ülése határozta el az Országos Tudományos Tanács (CNS = *Conseil National Scientifique*) létrehozását, a kormány elvileg hathavonta ülésező K+F-politikai tanácsadó szerveként. A CNS a kutatási tárca tájékoztatása szerint lényegében megszűntnek tekinthető.

⁶ Mivel Valérie Pécresse 2010-ben várhatóan indul – és jelenlegi ismereteink szerint jó eséllyel - a regionális önkormányzati választásokon Ile-de-France régió elnöki tisztéért, jövőre változás valószínűsíthető a miniszteri poszton. A sajtóban több alkalommal megjelent híresztelések, miszerint a köztársasági elnök át kívánja alakítani a tárca szerkezetét és a kutatást önálló szervezetben Calude Allgere-re bízna, eddig nem bizonyultak valósnak. (Allegre egyébként a Jospin-kormányban oktatási és kutatási miniszter volt 1997-2000. között.)

A 2005. tavaszán megalapított **Nemzeti Kutatási Ügynökség (ANR, Agence National de la Recherche)** mára a francia kutatás-finanszírozási rendszer legfontosabb szereplőjévé vált azáltal, hogy fokozatosan átvett több, korábban önálló kutatás-támogatási programot, beleolvasztottak több ilyen szervezetet. Az ANR büdzséje privatizációs és egyéb „kölségvetésen kívüli” forrásokból származik. Az ANR (<http://www.agence-nationale-recherche.fr>) 2005-ben kis létszámú, mintegy 30 főből álló közhasznú társaságként indult, majd a K+F stratégiai törvény értelmében megtörtént az ANR közintézménnyé történő átalakítása, jelenlegi főigazgatója **Jacqueline Lecourtier**. Az ANR a kiemelt nagy témák (biotechnológia, energia és fenntartható fejlődés, információs és kommunikációs technológiák, nanotechnológia) mellett egyéb alapkutatásokat is támogat (beleértve a humán és társadalomtudományokat is). Az éves támogatási keret közel egyharmada PPP együttműködésben folyó projektek támogatására fordítható.

A francia K+F szféra elmúlt egy évét egy nagyon jelentős nemzetközi esemény, a **francia uniós elnökség**, illetve belpolitikai téren elsősorban az **egyetemi autonómia-törvény hatályba lépése** valamint a **felsőoktatási rendszer reformja** határozta meg, de nem szabad figyelmen kívül hagyni a **nemzeti kutatási stratégia megfogalmazására** tett köztársasági elnöki kezdeményezést sem. Markánsan rányomta-rányomja bélyegét a K+F szektorra a **gazdasági válság** is, ám úgy tűnik, ez inkább kedvező hatással van a tudományos és felsőoktatási területre, mivel a kormányzat és Nicolas Sarkozy maga is itt látja a válságból való kilábalás egyik lehetséges eszközét. A köztársasági elnök több nagy fórumon is hangoztatta, hogy a gazdasági válság előtt is az innováció volt számára a legfontosabb prioritás, válság idején méginkább az. Az innováció-ösztönzés azonban szerkezeti reformokkal is kell, hogy párosuljon, ennek keretében kerül sor a CNRS és az INSERM átalakítására, de a többi kutatási struktúra sem kerülheti el a kisebb-nagyobb szerkezeti átalakításokat. Mint Nicolas Sarkozy köztársasági elnök több alkalommal is határozottan kijelentette, a reformok mindenkire nézve kötelezőek lesznek, ahogy a független értékelés, minősítés is. Véget kíván vetni a CNRS azon privilégiumának is, ami lehetővé tette a szervezet számára az önértékelést, úgy véli, ez kifejezetten kontraproduktív, így a CNRS is egyike lesz azon intézmények sokaságának, ahol a végzett munkát, a tudományos teljesítményt és a források fölhasználását a már említett AERES látja majd el. A köztársasági elnök nyomatékosan kijelentette: a kormány biztosítja a szükséges forrásokat a reformokhoz, de ha nincsenek reformok, a K+F szféra sem kap pénzt.

A K+F tevékenység feltételrendszerét szabályozó törvényi háttér jelenleg is átalakulóban van, a pillanatnyi állapotról részletes információkat ad a kutatási minisztérium honlapján a tárca prioritásait bemutató oldal⁷. A minisztérium aktuális fő feladatai a következők:

- a nemzeti kutatási és innovációs stratégia,
- a campus-program,
- az egyetemi autonómia kiteljesítése,
- az egyetemi oktató-kutatók státusa,
- a „numerikus egyetem”-program,
- a kutatói karrier-építés lehetőségei.

Mindezek mellett Franciaországban továbbra is szemtanúi lehetünk több hatalmas projektnek, így például a környezetbarát autógyártásba fektetett 400 millió eurós beruházásnak, a Saclay-i fennsíkon létrehozandó hatalmas campusnak, vagy a Saclay-Grenoble-Toulouse

⁷ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid20008/dossiers-thematiques.html>

„háromszög” alapozott nanotechnológiai kutatási innovációs stratégiának, melynek keretében megduplázzák és éves szinten 70 millió euróra emelik az ilyen jellegű kutatásokra szánt költségvetési forrásokat, legkevesebb öt éven keresztül.

A jelenleg folyó K+F beruházások jelentős részét az aktuális állam-régiók keretszerződésben (*contrats de [projets Etat-région](#)*⁸) a kutatás-fejlesztésre elkülönített pénzeszközök fölhasználásával valósítják meg. A 2006. végén aláírt, a 2010-2013-as ciklusra vonatkozó dokumentumban foglaltak alapján a kutatási tárca költségvetéséből ezen időszak alatt 2,9 milliárd eurót fordítanak ilyen célokra (a 2000-2006. közötti ciklusban ez az összeg 2,8 milliárd euró volt). Az említett összegből kifejezetten kutatás-fejlesztési beruházásokra a tervek szerint 638,9 milliárd eurót fordítanak, ez a teljes keret 22%-a. Ha ehhez hozzászámoljuk az egyetemi kutatási műszerbeszerzéseket, akkor az arány 27%-ra nő. A fennmaradó 2,3 milliárd euró az egyetemi infrastruktúra-fejlesztésre fordítandó, ebből 138 milliót költenek a már említett műszerbeszerzésekre. A döntéshozók szándéka szerint a 2,9 milliárd euró összességében azt a célt szolgálja, hogy minél erősebbé és hatékonyabbá váljon az ismeretátadási rendszer, ami a legújabb kutatási eredményeket a vállalati – ezen belül kiemelten a kis- és középvállalati – szféra számára alkalmazhatóvá teszi az ipar versenyképességének növelése érdekében. A támogatásokat legtöbb esetben a versenyképességi pólusokon keresztül juttatják el a K+F szférának – a pólusok fontosságát jelzi, hogy az állam az általuk benyújtott és elfogadott pályázatokban két régióban 75% fölötti, hat régióban pedig 50-75% közötti támogatást nyújt. A korábbi időszakhoz képest nő a nagy kutatási intézmény-hálózatok saját forrásának aránya az állam-régió finanszírozású projektek megvalósításában – a CNRS 85, az INRA 46, a CEA 18 millió eurót fordít ezekre (*más kérdés, hogy mindhárom intézmény költségvetésének igen jelentős hányada költségvetési forrásból származik*).

A felsőoktatás tekintetében alapvető változások tapasztalhatók a kormányzat azon törekvésének köszönhetően, hogy nagyon komoly anyagi forrásokat mozgósítottak az infrastruktúra-fejlesztésekre, valamint több érdemi szociális intézkedést is hoztak, elsősorban a hátrányos helyzetű diákok esélyegyenlőségének javítása érdekében. A 2008/2009-es tanévben egyébként megközelítőleg ugyanannyi hallgató – 2,213 millió - iratkozott be, mint egy évvel korábban (-0,7%)⁹.

A nagy felsőoktatási-kutatási pólusok (*pôle de recherche et d'enseignement supérieur, PRES*) 2006-ban megkezdett kialakítása¹⁰ – ami alapjaiban rajzolja át a korábbi francia egyetemi és K+F struktúrát – az elmúlt egy évben tovább folytatódott¹¹. 2007-ben megalakult az első 9 PRES, jogállását tekintve kutatási közintézményként (*établissement public à caractère scientifique*) EPCS), ezek: Aix-Marseille université, Nancy Université, Paris Est Université, Paris Tech « Institut des sciences technologiques de Paris », Université de Bordeaux, Université de Lyon, Université de Toulouse, Université européenne de Bretagne, UniverSud Paris. 2008-ban létrejött két újabb PRES jött létre: Clermont Université (décret de juin 2008) és Université Nantes Angers Le Mans (décret de décembre 2008). Új tagokkal bővült eközben Az Université de Lyon (INSA, Université de Saint-Etienne, Ecole Nationale des Mines de Saint-Etienne), az Université Paris Est (Université Paris 12 és a Laboratoire central des Ponts

⁸ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid5758/les-contrats-de-projets-etat-region-c.p.e.r.-2007-2013.html>

⁹ http://media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/2008/05/0/dossierentree_35050.pdf

¹⁰ Alapja a „loi de programme du 18 avril 2006 sur la recherche”

¹¹ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid20724/les-poles-de-recherche-et-d-enseignement-superieur.html>

et Chaussées) és az UniverSud Paris (Supélec és Ecole centrale de Paris). 2009-ben eddig egy új PRES alakult, mindjárt év elején az EPCS de Lille-Nord de France.

A PRES-ek mellett egyre jelentősebb szerepük van az úgynevezett „institut fédératif de recherche”-eknek (IFR¹²), ezekből jelenleg már 77 működik. Az IFR-programot 1994-ben indította a kutatási tárca az egészségügyi minisztériummal, a rektori konferenciával, valamint öt nagy országos kutatóintézettel (CNRS, INSERM, INRA, IRD, CEA) közösen. A kezdeményezés arra irányult, hogy jól körülírt kutatási területeken elősegítse az azonos vagy közel megegyező támakon, célokkal dolgozó kutatóhelyek összefogását, az általuk képviselt kutatási potenciál egyesítését elsősorban a komplementaritás elvére építve.

A polgári kutatás-fejlesztésre fordított források (les crédits budgétaires civils destinés à la recherche et au développement) az ezeket bemutató hivatalos statisztikai adatok szerint Franciaországban 1980. óta megkétszereződtek. Feldolgozott és érdemben kiértékelt adatok 2006-ig¹³ állnak rendelkezésre, nyers adatok 2007-2008-ig¹⁴. Így elmondható, hogy 2006-ban **Franciaország területén** 37,9 milliárd eurót használtak föl K+F tevékenységre, ami a PIB 2,1%-ának felelt meg (2002-ben még 2,23% volt). Ezen **DIRD** (dépense intérieure de recherche et de développement, azaz **országos** K+F-ráfordítás) 63%-a (23,9 milliárd EUR) érkezett a vállalati szférából, ez néhány tized százalékpontos ingadozással stabil aránynak mondható 2002. óta. Ami a nemzeti K+F ráfordításokat illeti, a **DNRD** (dépense nationale de recherche et de développement, azaz **nemzeti** K+F-ráfordítás) 2006-ban 38,65 milliárd eurót tett ki (a PIB 2,14%-a, 2002-ben még 2,24%), ebből a vállalati szféra részesedése 54,7%, hasonlóan az előbbiekhöz, érdemi ingadozást nem mutatott 2002. óta. Ami a tudományos tevékenység „külkerskedelmét” illeti, Franciaország 2002-ben még (2000-es áron számolva) 163, 2003-ban 369, 2004-ben pedig 339 millió eurós pozitívumot mutatott. Ezzel szemben 2005-ben már -387, 2006-ban pedig -691 millió euró volt az egyenlegük. A vállalati szférában a kutatási ráfordítások 52%a négy nagy ágazathoz köthető, ezek az autóipar, a gyógyszeripar, a távközlés és a repülőgépgyártás és űrtechnika. A vállalati ráfordítások évek óta gyakorlatilag folyamatosan nőnek, ez alól egyedül a 2005. évi mutató kivétel. A 2006. évi DIRD közszférába tartozó intézmények által fölhasznált részének 31%-a (4,36 milliárd EUR) került a felsőoktatásba, 19%-a (2,689 milliárd EUR) jutott a CNRS-hez. Az egyes intézménycsoportok pénzfölhasználása ingadozó tendenciát mutat, egyértelmű azonban a költségvetési kutatóhelyeken végzett védelmi kutatásokra fordított források csökkenése, míg 1993-ban részesedésük 20% volt, 2006-ban már csak 6%. 2006-ban közel 441 ezer fő vett részt K+F tevékenységben, számuk az elmúlt években folyamatosan nőtt, nagyobb mértékben a vállalati szférában, kisebb mértékben a költségvetési szférában. A nők aránya 32%.

Egyéb hasznos hivatkozások:

<http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid20003/politique-et-administration-de-la-recherche.html>

http://media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/Evaluation_statistiques/56/2/etat_du_sup_web_41562.pdf

http://media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/2008/77/9/EN_chiffres_2007_2008_Sup_Rech_63779.pdf

¹² <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid21159/les-instituts-federatifs-recherche.html>

¹³ http://media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/Evaluation_statistiques/56/2/etat_du_sup_web_41562.pdf
50-74. oldal

¹⁴ <http://cisad.adc.education.fr/reperes/public/chiffres/france/mires.htm> és
<http://cisad.adc.education.fr/reperes/public/chiffres/france/adm.htm>

2. Jelentősebb események a K+F+I területén a fogadó országban

Belpolitikai területen az egyik legfontosabb lépés volt, hogy Nicolas Sarkozy köztársasági elnök január 22-én bejelentette, a tavaly elhatározottaknak megfelelően megkezdődik a nemzeti kutatási és innovációs stratégia kidolgozását előkészítő országos konzultációs folyamat (hasonlóan a környezetvédelem terén már lefolytatott Grenelle de l'environnement"-hoz). Sarkozy szerint az a tény, hogy François Fillon miniszterelnök már 2008. végén megbízta Valérie Pécresse kutatási és felsőoktatási minisztert egy kutatási és innovációs stratégia kidolgozására egyértelműen arra vezethető vissza, hogy ennek – és a XXI. század kihívásairól választ adni képes felsőoktatási rendszer - hiányában Franciaország képtelen lesz felvenni a gazdasági versenyt másokkal. Nicolas Sarkozy szerint jelen esetben nem arról van szó, hogy nem sikerül megvalósítani egy stratégiát, hanem arról, hogy Franciaországnak egyáltalán nincs ilyen stratégiája, ami önmagában teszi szinte lehetetlenné a sikeres versenyt. A köztársasági elnök szerint Franciaországban a kutatási és felsőoktatási területen már régóta meg kellett volna tenni számos reformintézkedést, de ezeket évtizedek óta megakadályozza a „konzervativizmus”, illetve azok hozzáállása, akik úgy gondolják, jobb megtartani egy ugyan rossz, de működő rendszert, mint egy teljesen újra átállni – ami esetleg rosszabb is lehet. **A hat hónapos, mintegy 600 tudós, kutató és más jelentős közéleti személyiség bevonásával végzett egyeztetést követően megfogalmazott dokumentumot az elkövetkezendő időben több jelentős szervezetnek (Akadémiák, a Parlament Kutatási és Technológiai Bizottsága – OPECST¹⁵ -, valamint a kormány különböző tudományos testületei) küldik meg bírálatra, majd ezt követően kerül az a miniszterek tanácsa elé. A megfogalmazott prioritások a következők:**

1. Egészségügy, élelmezés, biotechnológia

E területen elsősorban a társadalom részéről megjelenő új „félelmek”, problémák (öregedés, új, eddig nem ismert fertőző betegségek megjelenése, stb.) előzetekintő kezelése, valamint az élelmiszer- és élelmezés-biztonságnak való megfelelés jelenti a legfontosabb feladatokat, ideértve az ezeket biztosító gazdasági-ipari hátteret is.

2. Környezetvédelem és ökoteknológiák,

A nemzeti kutatási és innovációs stratégia ezen pontja gyakorlatilag lefedi a „Grenelle de l'environnement” során megfogalmazott és annak kutatási operatív bizottsága által is kidolgozott témaköröket.

3. Információ-, kommunikáció és nanotechnológiák

Az információs technológiák a hétköznapi élet gyakorlatilag minden területén jelen vannak és segítségükkel számos kihívásra válasz adható nem csak a gazdaság, de példának okáért az energetika vagy az egészségügy területén is.

Nicolas Sarkozy elnök számtalanszor leszögezte az elmúlt egy év során, hogy **a felsőoktatás, a kutatás és az innováció kérdése abszolút elsőbbséget élvez** számára. Ehhez a 2008-as költségvetéstől kezdődően folyamatosan egyre bővülő források állnak a kutatási és felsőoktatási tárca rendelkezésére, úgy a hallgatói normatívák, mint a beruházások és kutatói bérezés tekintetében. Mint Valérie Pécresse miniszter ezzel kapcsolatosan - és a gazdaságélénkítő csomaggal összefüggésben – többször is jelezte, már a gazdaságélénkítő csomag elfogadása előtt is a kutatás és felsőoktatás egyértelmű nyertese volt az idei költségvetésnek, mivel a tavalyi évhez képest 6,5%-kal, azaz 1,8 milliárd euróval nagyobb forrással gazdálkodhatnak az intézmények. Az újabb intézkedések további 731 millió eurós többletforrást biztosítanak, így a tavalyi évhez képest még jelentősebb a többlet.

¹⁵ Office parlementaire d'évaluation des choix scientifiques et technologiques - <http://www.senat.fr/opecest/> és/vagy <http://www.assemblee-nationale.fr/commissions/opecest-index.asp>

Az egyetemi autonómia bevezetésével együtt módosult a felsőoktatási (és a kutatási) intézmények teljesítményének értékelése – ezt mostantól az AERES (*Agence d'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur*, <http://www.aeres-evaluation.fr/>) végzi, ami Sarkozy elnök szerint garancia a független és pártatlan, reális véleményformálásra. Nicolas Sarkozy szerint új formát kell adni Franciaországban a kutatásszervezésnek, szakítani kell az eddigi szervezet-sokszorozó és ennek okán pénzpocsékoló rendszerrel, még hozzá minden további késlekedés nélkül. Szerinte ebbe a törekvésbe illeszkedik az egyetemi autonómia megteremtése, a finanszírozó ügynökségek rendszerének átalakítása, a CNRS és az INSERM reformja, a szabadalmak és a szellemi tulajdon adminisztratív rendszerének egyszerűsítése. A jelenlegi „atomizált” kutatási és felsőoktatási rendszer ugyanis felelős a kutatási stratégia hiányáért és a pénzeszközök pazarló fölhasználásáért. Az oktatási rendszer reformja kapcsán tudni kell, hogy a 85 francia egyetemet magában foglaló rendszer átláthatóbbá és finanszírozhatóbbá tétele érdekében alkották meg a 2007. őszi elfogadott egyetemi autonómia törvényt. (Az oktatói és hallgatói érdekképviseletek szerint cél az intézmények számának csökkentése is, amit ily módon közvetett úton kíván a kormány elérni.) Valérie Pécresse 2008. július 23-án hozta nyilvánosságra azon húsz egyetem nevét, akik 2009. január elsejétől önállóan rendelkeznek költségvetésük felett (jogosultak önálló humán erőforrás-gazdálkodásra és tulajdonosai lettek a használt ingatlanoknak), egyben elsők azon intézmények sorában, ahol megvalósulhat a kormány által ösztönzött „eredmény kultúrája”. Az egyetemi autonómia megteremtéséhez szervesen illeszkedik a kutatás és az egyetemi oktatás közelítése, sőt egységes hálózatba szervezése az úgynevezett **felsőoktatási-kutatási pólusok** kialakításával (PRES, *pôles de recherche et de l'enseignement supérieure*), amikhez egyes földrajzi viszonylatokban határon túli szervezetek is csatlakozhatnak (Strasbourg).

A kutatási és felsőoktatási miniszter 2009 februárjában hozta nyilvánosságra a kormány gazdaságélénkítő csomagja keretében a francia kutatásnak és felsőoktatásnak szánt többletforrásokat és azok felhasználásának tervezett módját, ami szervesen kapcsolódik a már említett autonómia-törvényhez. A javaslat elsősorban a hallgatói munkakörülmények javítását és a nemzetközi normáknak való minél jobb megfelelést tűzte ki célul, de tartalmazta az egyetemi oktató-kutatók státuszának tervezett változtatásait is. Ez utóbbi miatt február 19-én több tízezres nagyságú tüntetések kezdődtek országszerte az oktatásban dolgozók, illetve az egyetemisták részvételével. Míg a szakszervezetek a törvénytervezet teljes elhagyását követelték, a kormány kitarzott a reform mellett és csak a feltételekről volt hajlandó egyeztetni. A megmozdulásokra annak ellenére került sor, hogy a minisztérium ígéretet tett a két kérdéses jogszabály teljes átfogalmazására (ami meg is történt) – a tüntetők a jogszabálytervezet teljes törlését valamint a felsőoktatásban tervezett 900 munkahely-megszüntetés felfüggesztését követelték-követelik. A tüntetések sorozata és számos egyetem blokádja nyár elejéig folytatódott, ami ahhoz vezetett, hogy mostanra számos (konkrétan hat) felsőoktatási intézményben megkérdőjeleződött a félév elfogadása és a vizsgák letétele is. Mint François Fillon miniszterelnök a Le Figaro május 14-i számának adott interjújában is megerősítette, a kormány nem fog visszakozni az egyetemi autonómia és az azt erősítő, ahhoz kapcsolódó intézkedések terén, de kész megtenni mindent annak érdekében, hogy a hallgatók ne legyenek kárvallottjai a legtöbb esetben akaraton kívül vagy az ellenére zajló tüntetéseknek. Az elmúlt hetek történéseit tekintve azt tapasztalhattuk, hogy az egyetemi vezetés a legtöbb helyen a rendfenntartó erők segítségét kérte a blokádok megszüntetéséhez (május 14-ig 25 esetben), Fillon miniszterelnök pedig jelezte, a blokádok szervezésében aktív részt vállaló oktató-kutatók számíthatnak arra, hogy a későbbiekben e szerepüket „figyelembe fogják venni”. Kérte egyben Valérie Pécresse kutatási és felsőoktatási minisztert, hogy azokban az esetekben, ahol a helyzet „továbbra is feszült”, vizsgálja meg annak lehetőségét, hogy akár a

vizsgák ősre tolásával, akár egyetemen kívüli helyszínen való lebonyolításával meg lehet-e oldani a mostani félév teljesítését. François Fillon hangsúlyozta: a miniszter asszony által irányított tárca olyan reformot indított el, amihez 1984. óta egyetlen kormánynak sem volt bátorsága és/vagy politikai akarata, elszántsága. A médiában megjelenő hírek, riportok egyre inkább azt mutatták, hogy a konfliktusban részt nem vevő hallgatók egyre kevésbé támogatják a megmozdulásokat, hiszen a félév (de valójában egy teljes év) elvesztésének lehetőségét jelentő helyzetben kifejezetten kárvallottjai lettek azoknak. Ez akár azt is jelentheti, hogy a kormány és a tárca sikerrel számíthat a „kifárasztásra”, és a félév elfogadásának biztosítására tett erőfeszítésekkel valamint a bejelentett, egyhavi plusz ösztöndíj és egyéb juttatások kifizetésére vonatkozó intézkedéssel még nyerhet is a kialakult helyzetben. A szakma mindenesetre igen megosztott, de igen sokan vélik úgy, hogy annak ellenére, hogy az intézkedések egyes elemei vitathatók, mégis elsősorban az oktató-kutatók személyes érdekei állnak a megmozdulások háttérében. Végül a helyzet – legalábbis egyelőre – úgy oldódott meg, hogy a szaktárca úgynevezett felzárkóztató programot (*plan de rattrapage*) hirdetett, amit több szociális intézkedéssel is kiegészített. Lényege, hogy minden esetben biztosítani kell – és ha szükséges, erre jogi úton kényszerítik az egyetemeket – e félév tananyaga legalább négyötödének valamilyen formában történő lehallgatását (az elmaradt órák utólagos megtartásával, internetes oktatással, stb.) annak érdekében, hogy a félévet érvényesnek lehessen elismerni és a hallgatók vizsgára jelentkezessenek. Néhány egyedi esettől (pl. Toulouse-Mirail) eltekintve ez július végéig megoldható és nem kell a vizsgákat szeptemberre áttenni. A kollégiumi férőhelyeket júliusra és szeptemberre is biztosítani fogják, a júliusi plusz hónapért pedig a diákoknak csak félhavi díjat kell fizetniük. A tárca intézkedett arról is, hogy a vizsgák elhúzódása miatt további egy havi ösztöndíjat is folyósítsanak a hallgatóknak, a Külügyminisztérium pedig jelezte, hogy mindazoknak, akik vízumkötelesen érkeztek Franciaországba tanulni, jelenlegi tartózkodási engedélyüket a helyzetre való tekintettel október 31-ig meghosszabbítják.

3. A fogadó ország kétoldalú és EU-n kívüli multilaterális TÉT kapcsolatai, együttműködései

Franciaország történelmi múltjából és jelenéből egyaránt származtatható okok miatt igen széles körű K+F együttműködést folytat a fejlődő országokkal¹⁶. Ennek formái különbözőek: a közvetlen kormányzati akciók, a nemzetközi szervezetek munkájában való részvétel, valamint a civil szervezetek közreműködésével megvalósított projektek egyaránt megtalálhatók. Francia részről ennek szükségességét és hasznát több okkal magyarázzák:

- Franciaország tudományos kiválóságának erősítése különböző együttműködésekön keresztül,
- Franciaország technológiai fölényének és innovációs potenciáljának növelése,
- az ország tudományos és technológiai „nagyhatalmi” státusának erősítése,
- a francia tudományos közösséghez közelebb vinni mindazon kompetenciákat, melyekkel erősíthető a francia kutatási és felsőoktatási rendszer,
- részvétela világ nagy kihívásaira adandó nemzetközi erőfeszítésekben,
- hozzájárulni a fejlesztési célú segélyprogramokhoz.

¹⁶ Noha a harmadik országokkal – ezen belül a fejlődő országokkal – folytatott K+F együttműködés koordinálásának és finanszírozásának fő letéteményese a Külügyminisztérium, ezen belül annak Együttműködési és Frankófia Államtitkársága, élén Alain Joyandet-val, a fejlesztési célú együttműködések nemzeti szintű koordinálását a tárcaközi nemzetközi együttműködési és fejlesztési bizottság (**Comité interministériel de la coopération internationale et du développement, CICID**) látja el.

A jövő kihívásaira (élelmezés, energetika, víz-környezetvédelem, egészségügy) adandó eredményes válaszok – és nem utolsó sorban a gazdasági előnyszerzés – érdekében Franciaország nagyon komoly fejlesztési célú együttműködési politikát folytat. A franciák a **tudományos és technikai együttműködés területén fő feladatuknak** – és egyben Franciaország **jövőbeni gazdasági érdekeit szolgáló befektetésnek** - tekintik a fejlődő országokkal való kapcsolatok erősítését, ennek egyik fontos eszköze pedig a K+F együttműködés. Ezzel összefüggésben – többek között a felsőoktatási-kutatási és a külügyminisztériummal együttműködve - a következőkre helyezik a hangsúlyt:

- a fejlődő országok jövőbeni vezetőinek képzése Franciaországban és másutt,
- tudományos partnerkapcsolatok és együttműködő hálózatok kialakítása,
- a fejlődő országok speciális problémáinak kezelése a fenntartható fejlődés keretein belül.

A kutatás területén a franciák fő céljuknak a kutatói mobilitás erősítését és azon partnerkapcsolatok kialakítását tekintik, ahol egyrésztől megvalósul a regionális tudományos platformok kialakítása, másrésztől megszervezhető a hálózatban folyó kutatás, így:

- a fejlett országokkal való együttműködés elmélyítése elsősorban az európai kutatási térben mozogva, de nem mellőzve a tagjelölt országokkal való tudományos és kutatási együttműködést,
- **a feltörekvő ázsiai és latin-amerikai országokkal való együttműködés**
- a fejlődő országokkal való tudományos együttműködés, ahol a fő hangsúly a helyi kutatási (szellemi és infrastrukturális) potenciál növelésén van.

A fentiekben nagyon komoly szerepet kapnak **a mezőgazdasági tárca irányítása alá tartozó kutatási és felsőoktatási intézmények**, illetve az olyan szervezetekkel való nagyon szoros együttműködés, mint pl. a **CGIAR**. Az FVM e szervezettel 2004-ben kezdte meg a kapcsolatok kiépítését, és az elmúlt két évben megfigyelői státusban, 50 ezer USD (fele-fele részben megosztva az FVM és az MTA között) hazánk is aktív részese lett a **Generation Challenge Programme**-nak (GCP), továbbá érdemi mobilitási programot indítottunk fejlődő országok-beli és magyar fiatal kutatók bevonásával. Az ERA-ARD program aktív tagjaként végzett munka során is nyilvánvalóvá vált, hogy szerény anyagi lehetőségeink ellenére érdemes e kezdeményezésekben minél jelentősebb szerepet vállalnunk, továbbá messzemenő, anyagiakban közvetlenül nehezen mérhető lehetőségeket kínál a francia IRD-vel és a CIRAD-dal történő együttműködés. *(Ez utóbbi nemzetközi kapcsolati igazgatójává a közelmúltban azt a Jean-Luc Khalfaoui-t nevezték ki, akivel az FVM MgFo munkatársai még korábbi munkahelyén, a DG Research-ön kiváló munkakapcsolatot építettek ki, amit érdemes lenne a jövőben kamatoztatni.)* Ki kell emelnünk, hogy a GCP keretén belül folytatott közös munka egyik területe a rizsnemesítésre fókuszált, a részt vevő magyar kutató (Dr. Jancsó Mihály, HAKI) a **CIRAD-nál** töltött egy hónapot **Montpellier-ben** – az őáltala elkezdett munka folytatását mindenképpen nagyon fontosnak tartjuk, aminek részét kell képeznie a bilaterális mellett a multilaterális, CG-intézetekkel való kapcsolatépítés is.

Az IRD-vel, azaz a fejlesztési célú kutatóintézeti hálózattal messzemenően jó kapcsolatot sikerült kialakítanunk *(ebben nagyon komoly szerepe volt a TÉT attasé személyes, már a korábbi párizsi külszolgálat alatt akkori mezőgazdasági attaséként kialakított és a későbbiekben is ápolt kapcsolatainak)*. Részükről a közelmúltban több olyan felajánlást is kaptunk, ami a humán erőforrás-háttér erősítésén (azaz fiatal kutatók fejlődő országokból IRD-bázison való fogadásán) keresztül – viszonylag szerény anyagi ráfordítás mellett – megfelelő hozzáállás esetén már középtávon nagyságrendekkel nagyobb gazdasági bevételek realizálását teszik lehetővé. *(Ez a lehetőség önmagában is nyilvánvalóvá tenné az FVM, az NKTH és az OTKA minél szorosabb együttműködését a mobilitás e területén.)*

Franciaország **egyetemi együttműködései és az azokat anyagilag is támogató programok** felsorolása a következő oldalakon található:

Afrika, Maghreb, Közel-Kelet

<http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid20233/afrique-maghreb-moyen-orient.html>

Ázsia

<http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid20241/asia.html>

Latin-Amerika és a karibi térség

<http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid20242/amerique-latine-et-caraibes.html>

Észak-Amerika

<http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid20243/amerique-du-nord.html>

Franciaország a kifejezetten uniós tagországok közötti együttműködésen túl nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy a hetedik keretprogram (FP7) a korábbiakkal ellentétben lényegesen nagyobb teret biztosít az EU-harmadik országok együttműködésében megvalósított programoknak, ami egybeesik stratégiai érdekeivel. Francia részről úgy vélik, a közösségi prioritásokkal összhangban elsősorban a klímaváltozás, az egészségügy (újjonnan megjelenő betegségek), a biodiverzitás és ezek politikai kapcsolatrendszerének síkján kell az uniós tagországoknak tudományos kapcsolataikat erősíteni harmadik országokkal. A külügyi tárca, mint a francia tudományos és technológiai eredmények nemzetközi szinten való terjesztésének letéteményese mindig nagy fontosságot tulajdonított a most már uniós prioritásként is megfogalmazott előbbieknél, így az ország aktív résztvevője a következő programoknak:

- **INCO-NET** – a programok többsége legalább egy francia résztvevőt fel tud mutatni:
 - o **SEA-EU NET** Délkelet-Ázsiával, résztvevő a CIRAD és a CNRS (<http://www.sea-eu.net/>)
 - o **Inco.Net EECA** Kelet-Európával és Közép-Ázsiával (<http://www.inco-eecca.net/>)
 - o **Caast Net** Afrikával, résztvevő az IRD és a CIRAD (<http://www.caast-net.org/>)
 - o **Mira** a mediterrán térséggel, francia részről partner a TETHYS hálózat és az IRD (<http://www.miraproject.eu/>)
 - o **EULARINET** latin-Amerikára, francia partner az IRD
 - o **WBC-Inco.Net** a Balkán felé (<http://www.wbc-inco.net/>)
- **BILAT**
- **ERA-NET** – az ERA-ARD koordinátora korábban a **CIRAD**, az idei évtől az **IRD**
- **ERA-NET+**

A francia külügyi tárca jelentős eszközöket fordít az európai kutatási térrel kapcsolatos programok megvalósítására, a francia kutatóhelyek aktív résztvevői számos, elsősorban földrajzi alapon szervezett ERA-NET programnak. E téren a tárca együttműködik a Kutatási és Felsőoktatási Minisztériummal, illetve több, országos jelentőségű kutatóintézeti hálózattal (CNRS, IRD, stb.). Olvasatukban ezek a programok lehetővé teszik egyrészt az érintett francia kutatóhelyek által végzett munka, másrészt az uniós partnerekkel folytatott együttműködések összehangolását.

Érdekes adat a publikációs tevékenység vizsgálata a nemzetközi együttműködések értékelésekor. A francia kutatók 2004-ben megjelentetett tudományos publikációinak száma¹⁷ elérte 46300-at, ami a világ publikációs teljesítményének 4,7%-a. Ebből 42% legalább egy külföldi társszerzővel készült a Science Citation Index adatai alapján, ami különösen annak

¹⁷ Társadalomtudományi publikációk nélkül

fényében fontos adat, hogy a franciaországi kutatási források szintén 42%-a szolgálja valamilyen formában a nemzetközi együttműködésben végzett kutatómunkát.

4. A fogadó ország kapcsolata az EU-val a K+F+I területén

A francia uniós elnökség értékelése.

Franciaország az elnökség kezdetén rendezett miniszteri konferencián (kutatás-versenyképesség és úrkutatás) a következő prioritásokat jelölte meg:

- a kutatók, egyetemi oktatók és hallgatók mobilitásának megkönnyítése és ösztönzése – ez utóbbit megkönnyítené egy egységes európai egyetemi minősítési rendszer és rangsor felállítása, valamint egy legalább adott időtartamú külföldi tanulmányi időszak kötelezővé tétele,
- az egységes európai kutatási tér (ERA) formálása valamint a jövőbeni uniós kutatási prioritásokat meghatározó kihívások megjelölése (öregedő társadalmak, energia, élelmezés-biztonság, klímaváltozás), a ljubljanai folyamat továbbvitele és a „Vision 2020” dokumentum megfogalmazása és elfogadtatása,
- Európa valóban úrkutatási nagyhatalommá tétele.

A francia elnökség az utolsó, sorrendben negyedik **kutatási miniszteri tanácsülésen** elfogadtatta az európai kutatási tér jövőjével foglalkozó „Vision 2020” című dokumentumot. A kutatás területén ez az első olyan hosszú távú stratégiára vonatkozó dokumentum, ami a 27 tagország mindegyikének részvételével készült és az új tagok is érdemben hallatták hangjukat. Igaz ugyan, hogy noha tartalmilag a dokumentumban benne foglaltatnak a francia elnökségi ambíciók, a végleges szövegezésben elég erős volt az angol hatás, és nem lett olyan nagyratörő sem, mint amilyenek a francia elnökség és néhány tagország szerette volna. A budapesti székhelyű EIT-nek a francia elnökség a dokumentumban – és így az ERA jövőjében – komoly szerepet szánt. Mivel ezt több tagország élesen kritizálta, így a végleges szövegből kikerült, csupán a preambulumba került vissza az EIT.

Az ERA eszköztárában új eszközként megjelenő „*programmation conjointe*”-tel kapcsolatosan a franciák ezt egy pilot-program szintjén az Alzheimer-kórral kapcsolatos közös kutatási program beindításával kívánják tesztelni, de olvasatukban ilyen az energiával kapcsolatos „Plan SET” is. Az Alzheimer-kór kapcsán a munka a tavalyi év folyamán megkezdődött, a nyár előtti utolsó egyeztetés dátuma június 18., hazánkat az NKTH képviseli. Az elnökség komoly figyelmet fordított az EU tagországi és a harmadik országok közötti tudományos együttműködési stratégiára is. Franciaország ezt a kérdést már az elnöksége előtt nagyon fontosnak tartotta, megítélésük szerint legalább akkora szükség van ezen a téren a koordinációra, mint az Európán belüli kutatási együttműködések esetében. Az elnökség eredménye, hogy az ERASMUS-MUNDUS (E-M) januárban induló újabb fejezete kapcsán az EP-vel megszületett a kompromisszumos megoldás a harmadik országból érkező hallgatók vízumügyében. Ennek értelmében új vízumtípust nem alkotnak meg, viszont minden tagország kötelezettséget vállal arra, hogy az E-M keretében, szervezett formában érkezők számára a legkedvezőbb feltételekkel adja meg a vízumot.

Az európai nagy kutatási infrastruktúrák jogi státusával kapcsolatos előterjesztést azonban, ami elsősorban ezeknek a nemzetközi státusával és így a helyi ÁFA-törvények alóli mentességével függ össze, az elnökség nem tudta végigvinni, ez talán a cseh elnökség alatt jut el a megoldásig. A nukleáris kutatások – érthető okokból – szintén a francia elnökség kiemelt kérdési közé tartoztak, elsősorban energetikai területen. Azt javasolták, hogy ezen a téren jöjjön létre egy európai kutatási hálózat a jelenlegi infrastruktúrára alapozva, mivel arra

számítanak, hogy a negyedik generációs első kísérleti reaktort ők építik meg, és ennek 5-9 milliárd eurós költségéhez ily módon sikerül jelentős európai forrásokat mozgósítaniuk.

Ami az uniós kutatási keretprogramokban való részvételt illeti, Franciaország Németország és Nagy-Britannia után a harmadik legjelentősebb résztvevője a 6. keretprogramnak annak alapján, hogy a Marie-Curie programot nem számítva valamilyen formában résztvevői az elfogadott 4781 projekt 54,2%-ának, ennek mintegy negyedében koordinátorként (az összes projekt 13,4%-ában). A 12 fő kutatási területből Németország nyolc, Nagy-Britannia és Franciaország 2-2 területen domináns – ez utóbbi esetében a repülés- és űrtechnikáról, valamint a nukleáris kutatásokról van szó, ennek megfelelően az ilyen jellegű kutatási programokban francia kutatóhely az átlagnál magasabb arányban konzorciumvezető.

Az ANR 2005. évi létrejötté jelentős mértékben javítja a francia kutatóhelyek részvételi esélyeit a hetedik keretprogramban, mivel a tematikus projektfelhívások rendszere útján eredményesebben orientálhatók az intézmények a kormány kutatási prioritásait (is) jelentő területek – orvostudományok és biotechnológia, fenntartható fejlődés, ICT – felé. Azáltal, hogy a kutatás-fejlesztés, innováció és oktatás a FEDER-programok prioritásai közé is bekerült, lehetőséget teremtett az EU országainak arra, hogy közelebb kerüljenek a Lisszaboni Stratégiában megfogalmazott célokhoz – ez esetben a tudásalapú társadalomra épített versenyképességhez és gazdasági növekedéshez. Ennek megfelelően Franciaország is a 2000-2006. évi ciklusnál lényegesen többet fordít a strukturális alapokból a kutatásra és az innovációra¹⁸.

A kohéziós politika céljainak megoszlása a 2007-2013-as ciklusban

célok	FEDER	FSE	TOTAL	arány %
Növekedés, versenyképesség, munkahelyek	5.762	4.495	10.257	72%
Fölzárkóztatás	2.293	900	3.191	22%
Helyi együttműködések (coopération territoriale)	872		872	6%
Összes forrás millió €	8.927	5.395	14.320	
Állami szerepvállalás az állam-régiók megállapodás (CPER) alapján 2007-2013			12.741	

A kohéziós alapokból származó forrásoknak fontos szerepet szán a francia kormány a tengerentúli megyék K+F potenciáljának erősítésében. Az e területen jelentkező problémák sajátosak, hiszen sokkal inkább összefüggnek a helyi gazdasági, környezeti, szociális és kulturális problémákkal, sajátosságokkal, mint Franciaország európai kontinentális területén. Ugyanakkor az is igaz, hogy földrajzi elhelyezkedésük okán egy speciális többletet is kap az itt folyó kutatás-fejlesztés. A CPER-ek ill. CDC-k (*contrats de développement des collectivités d'outre-mer*, Új-Kaledónia és Francia-Polinézia esetében) keretében K+F fejlesztésekre a következő forrásokat hagyták jóvá az egyes tengerentúli megyéken és területeken¹⁹:

- Réunion 8,0 millió EUR
- Martinique 2,4 millió EUR
- Guadeloupe 8,0 millió EUR
- Guyane française 3,0 millió EUR
- Új-Kaledónia 46,5 millió EUR

¹⁸ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid5759/les-fonds-structurels.html>

¹⁹ A <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid5763/les-dom-et-les-com.html> honlapon megtalálható az egyes fejlesztési programok részletes felsorolása

- Francia-Polinézia 1,5 millió EUR

A fentieket a négy megye (Réunion, Martinique, Guadeloupe, Guyane) esetében kiegészíti az a 3 milliárd eurós keret, ami a konvergenciára fordítható (Franciaországban egyedül e megyékben használható, egyben ez az összeg az EU-27 nek jóváhagyott keret 22%-át jelenti). Ehhez hozzá kell még számítani a halászati alapból érkező 34 millió és a FEADER 631 millió euróját. Velük ellentétben a tengerentúli területek (COM) nem részesülhetnek sem a kohéziós alapokból, sem az ultraperifikus területek számára elkülönített forrásokból, de bekapcsolódhatnak a keretprogram bizonyos fejezeteibe valamint a DG Entreprise új versenyképességi és innovációs programjába is.

Franciaország jelentős szereplője az EUREKA²⁰ programnak is, az egyetemek nemzetközi együttműködései pedig elsősorban EU-beli egyetemekkel²¹ valósulnak meg.

5. A fogadó ország és Magyarország K+F+I kapcsolatai

Kétoldalú kapcsolatainkat a folyamatos bővülés jellemzi, aminek egyik leglátványosabb eseménye, hogy **2009. év elején (január-február) első ízben került meghirdetésre a magyar-francia genomikai-biotechnológiai K+F+I együttműködési program** (NKTH-ANR társ-pályázatok). Az első pályázati fordulóban a **magyar és francia fél külön-külön mintegy 6-6 millió euró összeggel támogatja** a kétoldalú együttműködésben folyó 3 éves projekteket. A 37 beérkezett pályázat elbírálása megtörtént, a döntés 2009. július 21-én megszületett, a nyertes pályázatok listáját az ANR és az NKTH nyilvánosságra hozta. A jelentős túljelentkezésre, komoly érdeklődésre, a pályaművek színvonalára tekintettel **javasoljuk a program folytatását, és megfontolásra ajánljuk a pályázat meghirdetését a 2009/2010-es pályázati fordulóban.** Különösen fontos ez annak fényében, hogy az ANR-NKTH program meghirdetése okán az INRA úgy határozott, hogy nem hirdeti meg újra az FVM-INRA közös pályázatot. Ezzel együtt jelezték, hogy jól megfogalmazott együttműködési javaslatok esetén az eseti támogatás lehetősége továbbra is adott.

Folyamatban van Zala és Sarthe megyék kezdeményezése nyomán egy széles szakmai és tudományos alapokon nyugvó magyar-francia erdészeti kutatási program elindítása, ennek tényleges meghirdetése a szeptember 22-23-án le Mans-ban tartandó konferencián várható (ezen a tervek szerint több magyar előadó mellett részt vesz Zala megye küldöttsége is). Ezzel párhuzamosan az INRA és az ERTI már megkezdte az együttműködést a SILVABIOM program keretében – a francia fél javasolja, hogy a 2010-2011-es ciklusban az INRA-FVM együttműködési megállapodás végrehajtása keretében az erdészeti kutatás kapjon prioritást. *(Ez a javaslat Nicolas Sarkozy május 19-én az erdőgazdálkodással és faiparral kapcsolatosan elmondott beszéde alapján különösképpen megfontolandó javaslat!)* Ehhez kapcsolódik, hogy az FVM anyagi támogatásának köszönhetően az ERTI egy fiatal kutatója idén tavasszal immár második alkalommal dolgozhatott Francia-Guyanában az UMR ECOFOG (INRA-CNRS-Université de Guyane-CIRAD) keretein belül – reményeink szerint a megkezdett közös munka jövőre már egy ANR-NKTH pályázat támogatásával folyhat.

Hosszabb előkészítő munka után várhatóan megkezdődnek a konkrét egyeztetések a a harmadik országokkal folytatandó fejlesztési célú kutatási együttműködésről, ahol fő

²⁰ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid20237/l-initiative-eureka.html>

²¹ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid20232/europe.html>

partnerünk az IRD, magyar részről viszont eddig csupán az FVM jelezte konkrét érdeklődését. Tekintettel azonban az IRD nem csak a mezőgazdaságot érintő tevékenységére, valamint többek között a Pasteur Intézet javaslataira, mindenképpen sokkal szélesebb körű együttműködésre van lehetőség, ami messzemenően egybees az uniós fejlesztési politika célkitűzéseivel, illetve segítheti hazánk fölkészülését az uniós elnökséggel járó, ilyen jellegű feladatok majdani ellátására.

Rendszeresnek mondhatók a középfokú szakoktatási intézmények közötti partnerkapcsolatok építését szolgáló kezdeményezések is, amiket igyekszünk minél eredményesebben segíteni. Reményeink szerint ezzel, de még inkább a felsőfokú oktatást és a doktori-posztdoktori ciklust érintő ösztöndíj-lehetőségek széles körű magyarországi megismertetésével sikerül közép- és hosszú távon egy olyan, elsősorban a szakemberek, oktatók, kutatók kiváló szakmai és személyes kapcsolatán alapuló humán erőforrás-hátteret építenünk, ami önmagában is katalizátora lesz a jövőbeni, még szélesebb francia-magyar K+F kapcsolatoknak.

6. A Tét attasé tevékenysége

A bilaterális területen dolgozó tudományos és technológiai attasé legfontosabb, mással és más módon nem pótolható feladata a helyi szintű kapcsolattartás úgy az államigazgatás érintett egységeivel, mint a K+F szféra szereplőivel. Nagyon komoly szerepe van az úgynevezett „terepprogramoknak”, a kiállításokon, szakvásárokon és konferenciákon való részvételnek, valamint az intézmény-látogatásoknak. Ezek során olyan személyes kapcsolatépítésre van lehetőség, ami más módon nem helyettesíthető, de nem mellékesen csak így módon oldható meg az egyes események objektív értékelése is. Ez ugyanis nélkülözhetetlen annak megítélésében, hogy a magyar K+F műhelyeknek hol és milyen formában érdemes (és érdemes-e egyáltalán) megjelenniük, amikor nemzetközi együttműködéseiket kívánják bővíteni.

A Tét attasé munkáját nagymértékben segíti, hogy nagykövetségünkhöz – és személyesen az attaséhoz – köthető a Párizsban akkreditált, tudományos és technológiai területtel (is) foglalkozó külföldi diplomaták „baráti körének” működése. Ez ugyanis lehetőséget teremt számos olyan intézménylátogatásra – és azok felsővezetőivel való kapcsolatteremtésre -, amire egyébként egyénileg valószínűleg nem lenne mód és lehetőség, vagy nem ilyen szinten. A teljesség igénye nélkül néhány jelentősebb találkozó, ami attasénk szervező munkájának köszönhetően jött létre az elmúlt egy évben: INRA Versailles-Grignon, CNES, Institut Pasteur, ASN, École Polytechnique, EDF R&D, ANRT, ITER, Pégase, Eurobiomed, Soleil, stb. Az ezek alkalmával megszerezhető információk nélkülözhetetlenek a magyar tudományos közvélemény minél sokoldalúbb tájékoztatásában, az együttműködési lehetőségek körének részletes felmérésében. A látogatások és találkozók nyomán készített összefoglalókat az NKTH és KüM tájékoztatása mellett a megfelelő tartalmi és formai követelmények szem előtt tartásával –és magának a tartalomnak a figyelembe vételével - elhelyeztük az NKTH, az FVM, az OTKA és az MTA honlapján, valamint közzétettük a Tempus hírlevélben is.

Ezeket az anyagokat, akárcsak a számtalan ösztöndíj-lehetőséggel, valamint egyéb rendezvényről, a francia tudományos életet érintő fontosabb rendezvényről készült összefoglalót tapasztalataink szerint számos más honlap is átvette „másodközlésre”, így az információk egy nagyon széles szakmai közvéleményhez eljuthattak. Elsősorban a

mezőgazdasági kutatás részletekbe menő megismerésében jelent attasénk számára nagyon komoly lehetőséget az, hogy egyénileg tagja a francia mezőgazdasági újságírók egyesületének – e státusából kifolyólag több alkalommal részt vehetett az INRA által szervezett sajtóutakon, melyeken egy-egy INRA-egység munkájába nyerhetett betekintést. Hasonló megfontolásból jelenleg folyik a kapcsolatfelvétel a francia tudományos újságírók egyesületével (Association des journalistes scientifiques de la presse d'information, www.ajspi.com) és annak elnökével: reméljük, hogy ennek nyomán nem csak a francia K+F szféra még szélesebb körű megismerésére lesz lehetőség, de az AJSPI-n keresztül lehetőségünk lesz a magyar tudományos élet híreinek célzott franciaországi terjesztésére is.

A nagykövetség nem Tét területekkel kapcsolatos tevékenységében a Tét attasé a szükséges mértékben részt vesz, ahogy ellátja a képviselőlet működéséből rá háruló feladatokat is, mint pl. futárszolgálat, telefonügyelet, stb. Az attaséi hivatal hatékony működéséhez a feltételek adottak, **ám szükség lenne egy hivatali laptop beszerzésére**, ami a feladatok még rugalmasabb ellátását tenné lehetővé a jövőben

7. Javaslatok

A jól működő bilaterális Tét mobilitási együttműködések („Balaton-program”) fenntartása mellett továbbra is aktuális a **„középszintű” bilaterális kormányközi Tét projektek rendszerének** megvalósítása (mobilitási, doktori-, posztdoktori-kutatásokra épülő, évi 50-100 ezer euró költségigényű projektek – önállóan VAGY a bilaterális Tét projektek bővítésével). A magyar-francia K+F+I kooperáció bilaterális nagyprojektjei (biotechnológiai együttműködés, pólus-programokhoz kapcsolódó K+F projektek) mellett **nagy ívű perspektívát nyújthatnak az olyan háromoldalú együttműködések is, ahol hosszú távú kölcsönös gazdasági előnyök mentén francia partnerekkel közös Tét programokat indítunk fejlődő/feltörekvő országokban** (francia – magyar - feltörekvő/fejlődő partnerek K+F hálózatai).

A magyar-francia reláció legjelentősebb decentralizált fejlesztési együttműködési lehetőségei rejlenek a franciaországi versenyképességi pólusok közötti K+F-orientált, ipari részvételű közös projektekben. **Mindehhez a pólusaink közötti** kapcsolatépítési programok szervezése **és később, a tényleges kapacitáshoz és igényekhez igazodóan olyan bilaterális K+F+I projekt-pályázat beindítása látszik szükségesnek**, amely francia versenyképességi pólusok és magyar pólusvárosok közös, komplementer, pólusprogramhoz kapcsolódó, ipari részvételű kutatási projektjeit támogatja. **A támogatandó témák között prioritást kellene élvezniük a megújuló energiaforrásokkal, egészségügyel, környezetvédelemmel, agrártermelésre alapuló iparteremtéssel, bio-, nano-, ITC- és egyéb high tech iparágak megteremtését szolgáló alkalmazott kutatásokkal kapcsolatos projekteknek.** A kifejezetten kutatási (biotechnológiai, genomikai) együttműködések pólusok közötti erősítését közvetve segítheti a már megvalósult ANR-NKTH közös pályázat is, ám a vállalati szféra bevonását elsősorban a magyar gazdasági és fejlesztési tárca, francia részről az OSÉO részvétele segíthetné elő hosszabb távon. **Ha egy szakterületen – perspektivikusan a biofinomítás lenne a legígéretesebb – sikerülne magyar részről megteremteni a francia pólus pontos magyar megfelelőjét, úgy az példaértékű együttműködést jelentene a többi szakterületen is.**

Konkrét együttműködési lehetőségek és megvalósítás alatt álló programok, amik a partnerségi megállapodás végrehajtásában fontos szerephez juthatnak a következők:

1. **Pólus-együttműködések** vállalati részének erősítése az OSÉO és az ITD együttműködésében, a kutatási oldal támogatása az ANR és az NKT partnerségében.

2. A **bilaterális mobilitási programok kiírásának összehangolása** háromoldalú együttműködések kialakítása érdekében, különös tekintettel a fejlesztési célú kutatási együttműködési lehetőségekre.
3. A **fejlesztési célú magyar cselekvési programok erősítése kutatási** (agrár, orvosi, műszaki) **projektekkel**, ezek kidolgozása és megvalósítása az ebben nagyon komoly szakmai tapasztalatokkal és hagyományokkal rendelkező francia partnerekkel.
4. Az **IRD** és a **Pasteur Intézet** által felajánlott együttműködési lehetőségre²² adandó pozitív válasz érdekében a megfelelő lépések megtétele tárcaközi együttműködésben (FVM, OKM, KüM, NKTH); HU kutatók képzése FR, de fejlődő országban működő kutatóintézeti bázison az élelmezési problémák tudományos megközelítése és az egészségügyi kihívások jobb megismerése érdekében.
5. A regionális és megyei önkormányzatok támogatását is élvező francia-magyar **erdészeti kutatási együttműködési** program sikeres megvalósítása *(különös tekintettel a Nicolas Sarkozy által május 19-én Urmatt-ban (67) elmondott beszédben foglaltakra)*.
6. Tematikus vonatkozásban az **energetikai kutatási és felsőoktatási** együttműködések szélesítése (különös tekintettel a megújuló és a nukleáris energiára és az ezzel összefüggő szakember-képzésre)
7. Franciaország érdekeltségének erősítése a budapesti székhelyű **Európai Innovációs és Technológiai Intézet** sikeres működésében.

Még szélesebb érdemi együttműködésre akkor lehet bármelyik területen számítani, ha elsősorban magyar részről bővülnek az erre fordítható források. A jelenlegi francia pályázati rendszerből ugyanis a lehetséges együttműködő francia kutatócsoportok támogatása szinte minden tudományterületen megoldható, részükről anyagi tekintetben akadály nem merül föl.

A magyar EU-elnökségi felkészülés kapcsán meg kívánjuk jegyezni, hogy a Külügyminisztérium NEFE-ügyekben illetékes főosztálya a partnerségi megállapodás kapcsán jelezte, hogy FR fogadókészség esetén KÜM NEFE szakembereinek rövid távú gyakorlata FR partnereknél (elsősorban szub-szaharai országokban történő fejlesztési együttműködés vonatkozásában) szerves részét képezhetné a végrehajtandó feladatoknak. Ezzel összefüggésben úgy látjuk, hogy az FVM által a **CGIAR- és GCP-együttműködésekben** eddig megvalósított feladatok maximális összhangban vannak az említett külügyi törekvés tudománypolitikai aspektusaival. Így megfontolásra érdemesnek tartjuk, hogy a magyar uniós elnökségre való felkészülés jegyében – maximálisan kiegészítve a KüM-NEFE elképzeléseket – a tárca éljen az IRD által fölkinált fogadókészséggel, és az elkövetkezendő egy évben igyekezzen több fiatal kutatók kiküldeni az IRD Európán kívüli bázisaira. Ezen kutatóink a KüM munkatársaival közösen a magyar EU-elnökség alatt a fejlesztési célú együttműködésekkel kapcsolatos feladatok elsődleges szakértői, koordinátorai lehetnek, nem kevés szakmai megbecsülést hozva hazánknak.

Ami az egyéb tapasztalatokat illeti, ki kell emelni a szakmai jellegű információ-terjesztés hatékonyságának növelését. Tapasztalataink szerint az NKTH honlapján megjelentetett attaséi hírek eljutnak a szakmai szereplőkhöz (erre vonatkozóan konkrét visszajelzéseink vannak), ám ennek hatékonyságát jelentősen növelhetné a nyitólapon elhelyezett, jól látható közvetlen link a TÉT attasék híreihez. Ennek hiányában ugyanis valószínűsíthető, hogy a honlapot kellő mélységében nem ismerő látogató nem találkozik a hivatkozott rovatval.

²² A két intézmény jelentős infrastruktúrát működtet külföldön, elsősorban fejlődő országokban. Amennyiben a magyar fél az anyagi háttér biztosításában részt tud vállalni, úgy magyar kutatók utazhatnak az említett intézmények külföldi bázisaira és bekapcsolódhatnak az ott folyó kutatási tevékenységbe. Hasonló lehetőségre minden bizonnyal mód lenne a **CIRAD** és az **IFREMER** esetében is.